

Судячи з усього, минула Україна свою велику роль уже відіграла. Передовсім вона вже була великою імперією, яка створила певну єдність чи, радше, – об'єднану мішанку радісних наївних племен, що жили на найсприятливішій, а тому і найнебезпечнішій території. Увібравши в себе підставові риси цих племен, вона зацементувала їх у неповторну модель. І власне тоді досягла своєї найбільшої величі. Вона полягала в тому, що це місце не мало бути порожнім. Все решта – несуттєве. І те, що модель української імперії трималася на самознищенні, – також. Але вона заповнила отвір між лісом і степом. Породила дивну культуру, яка не відповідає ні лісові, ні степові. Натомість і ліс, і степ відповідають їй. Тобто, все вже відбулося. Місія виконана.

Автор



MERIDIAN CZERNOWITZ
МІЖНАРОДНА ЛІТЕРАТУРНА
КОРПОРАЦІЯ

ISBN 978-617-614-049-8



9 786176 140498



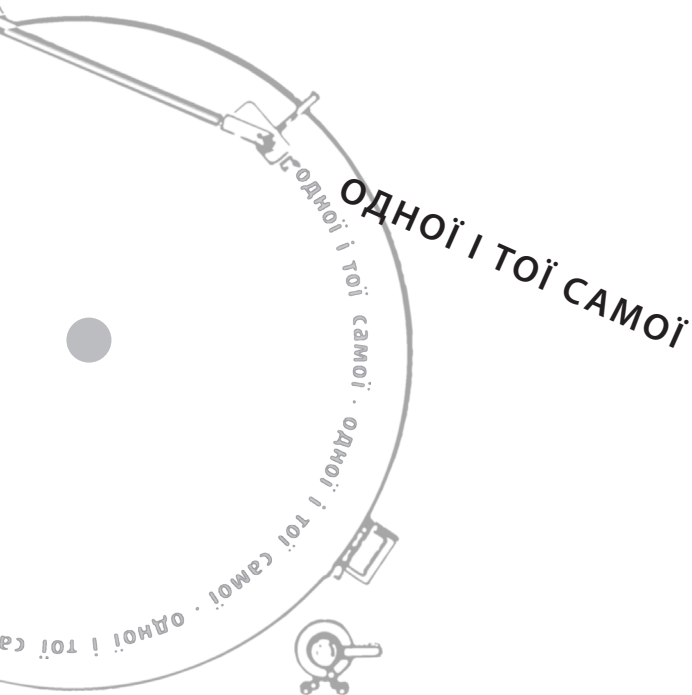
тарас прохасько

одної і тої самої



тарас
прохасько

Тарас Прохасько



MERIDIAN CZERNOWITZ
МІЖНАРОДНА ЛІТЕРАТУРНА
КОРПОРАЦІЯ

2013

ББК 84.4УКР6

П.84

Прохасько Тарас

Одної і тої самої. – Чернівці: Книги – XXI, Meridian Czernowitz, 2013. – 240 с.

ISBN 978-617-614-049-8

Нова книга Т. Прохаська – це спроба пояснити передовсім самому собі те, що відбувається поза самим собою. Своєрідна парасеїстика, парапубліцистика. Оскільки тем, які по-справжньому цікавлять автора, обмаль, оскільки речі, які здаються важливими, доводиться в різний спосіб повторювати мало не щодня, тому і назва «Одної і тої самої», себто – «одне і те ж».

ББК 84.4УКР6

ISBN 978-617-614-049-8



Видання здійснено на замовлення Міжнародної літературної корпорації Meridian Czernowitz

© Тарас Прохасько, 2013, тексти

© Маркіян Прохасько, 2013, фото для обкладинки

© Іздрик, 2013, художнє оформлення

© Meridian Czernowitz, 2013, видання українською мовою

Тарас Прохасько

ОДНОЇ І ТОЇ САМОЇ

MERIDIAN CZERNOWITZ 2013

Розділ 1
ОМЕРТА

Омерта

Ця країна нагадує бесаги.

Бесаги якогось вічного блукальця, втікача, мандрованого, який все своє носить зі собою, а по дорозі ви-збирає ще й те, що трапиться, вкидаючи у ті ж бесаги.

Там є все. Трохи їжі, інструменти, теплі шмати, знайдений непотріб, який колись міг би пригодитися, якби трапилася нагода, аби щось могло пригодитися, вирвані сторінки випадкових книжок, якась подоба пістоля-самопалу, родинні реліквії і образки різних святих, щось на продаж, недоторканий запас тютюну і сухарів на випадок цюпи, кілька золотих монет і банкноти різних держав, котрі вже вийшли з обігу.

Багато всякого різного. Бесаги переобтяжені.

Те, що легко взялося на плече, виявилось надто важким, коли дорога довга і нерівна.

Але полегшити ношу годі, шкода хоч щось викинути.

Раз за разом бесаги доводиться перекидати з плеча на плече або перевішувати на тому самому плечі то перед назад, то зад наперед.

Наповнена важким тканина не гризе у плечі, але тягар постійно переважає у якийсь бік. Від швидкої ходи бесаги ритмічно гицкають, б'ються об спину і живіт, збивають дихання. Поскидані у бесаги речі натовкають гострими кутами синці між ребрами.

То, що всередині, також товчеться.

Сирватка з грудки сиру розмиває чорнило на по-
жовклих документах. Щось розбилося, і з нього роз-
теклося.

Запахи перемішалися.

Кукурудзянку доведеться струшувати з квасолі.

До того ж дощі, які не стримує тканина, колючі гілки,
які зачіпаються і деруть намоклу тканину.

Щось висипається, а залатати нема чим, нема коли,
нема чого.

У бесагах є багато всього.

Але знайти те, що потрібно якраз тепер, неможливо.
Можна запхати руку і намагатися намацати. Можна ви-
тягнути те, що потрапило у руку.

Врешті виявиться, що без чогось такого можна обій-
тися.

А якщо справді припече, то треба висипати все. Саме
так знаходиться необхідне.

Тим часом інше – воно завжди викликає здивування,
ніколи не пам'ятав, що є щось таке цікаве – поскидати
назад до торби.

Бо у бесагах нема ніяких полицок, шухлядок і переді-
лок, щоби вдалося своє добро якось розсортувати.

Тай нащо, якщо ті бесаги або заберуть розбійники,
або вони зотліють поруч з тобою десь під снігом чи на
дні провалля, і хтось впізнає твої кості якраз за вцілілим
фрагментом витканого узору.

Ця країна подібна на бесаги ще й тому, що слова «бе-
саги» не знає більшість людей у країні, яка на бесаги по-
дібна.

Українсько-українські словники, якби так хтось до
них вдався, доводять пошук значень до того рівня аб-
сурду, який є у цій країні правдою.

«Бесаги, – каже перший, – це подвійна торба». Торбу
також не всі розуміють. Тому «торба, – прояснює

інший, – безвихідне становище (перше значення) або цілковита наркотична залежність».

А ще й подвійна торба.

Ця країна так само подібна на яблуко, повішене на нитку, яке потрібно вкусити без допомоги рук.

І на грушку, під якою лежиш на траві, чекаючи, заки вона сама впаде до рота.

І на все інше, навіть на васервагу.

Шкода лишень, що вона сама не є чимось таким, на що подібна хоча би грушка.

Люблю Архипенка. Він побачив суть своєї країни, яку зумів показати у скульптурі.

По-перше, правдивою формою є не постаті, не фігури, не посудина, а той простір, який між ними. Форма простору між є значнішою. Те, що здається відкритою порожниною, наскрізним отвором, перетворюється завдяки обмеженості сусідніх непритиснених форм у незалежну визначальну форму. Навіть у доторку тіл щось третє, спільне, народжується не через опуклості, а через увігнутість.

По-друге, скульптура може бути поліхромною. Тобто розмальованою.

Ця країна подібна на те, що висипали з бесагів, коли шукали чогось потрібного.

Все, що є у ній, – висипане, а не викладене. Велику мішанину переповненого мішка просто висипали на купу. Тому вона виглядає так невпорядковано.

Тому вона така мальовнича. Діти порозкидали забавки. Хати, міста, заводи, греблі, паркани, колії, кіоски, будки, вагончики, колючі дроти, лінії електропередач, бурові вежі і вежі підтримки мобільного зв'язку – все ніби звідкись впало і стоїть там, де стоїть тільки тому, що там упало.

Тут дуже багато розсипаних дерев і кущів.

Добрий клімат, і дерева ростуть самі і всюди.

Їх не треба пильнувати, від них нічого не потрібно, вони роблять красу, але якщо вийде якось на інакше, то їх безжально зріжеться, зрубається або спалиться.

Купки і ряди дерев – цілком наразі невжиткових – які розлазяться, як буряни.

Окрема ознака – окремі поодинокі дерева.

Їх наносять на топографічні карти, навіть на військові, знаючи, що такі орієнтири протримаються довше, ніж церкви, цвинтарі і господарські будівлі.

Цю країну дуже добре пізнавати, опершись на флористику. Це те, що я знаю, але флористичні методи виявляються підставовими. Випадкові дерева перестають бути випадковими. Хоча би тому, що їхню хаотичність ніяк не можна пояснити.

Якщо хочеш щось знати, то дізнавайся про те, як є. Питання, чому так є, чому є так, відразу все убиває. Нічого більше не дізнаєшся. Є бо є. Так мусить бути.

Україна рослинна.

Не даремно кажуть – на зеленій Україні. Україна – це частина ботаніки.

Рослинна стратегія найкраще відповідає нашій тихій експансії. Рослинне виживання – запорука нашого існування.

Ми дуже нагадуємо гірську луку. Ми на ній квіти. Ми усі разом на якійсь луці.

Але ми – це кількадесят зовсім різних видів, яким тут затишно. І мільйони окремих квіток і зел різних видів, які тут можуть бути. Через розмаїтість неможливо говорити про якусь єдність, ми не кавава плантація. Але ми тут, ми на цій полонині.

У нас досі найбільше довіряють власному досвідові. Більшого від цього нема. Від власного досвіду залежить ставлення до своєї країни. У цьому сенсі ми неймовірно

індивідуалісти. Спільного виробленого переживання ще замало, щоби переважити те, що я собі знаю. Як квітки, до яких прилітають їхні джмелі.

Але у нас ніхто не може бути вільним від свого краю, від своєї країни.

Кожен мусить багато разів сказати «так» або так само багато разів – «ні». Або так, ні і так. Коли я хочу себе помучити, то починаю думати про своє українство і про свою Україну.

У кожному разі потрібно визначитися самому, бо країна не дає жодних настанов.

Її нема там, де вона є. Вона найбільше є власне там, де її нема. Шукай свої ключі, бо вона ні до чого не зобов'язує, але тримає кожного, хто подумає хоч би щось.

І тоді – торба. Зрозуміло, що щось незрозуміле тримає.

Але незрозуміло – що приваблює інших. Чого тут шукають, чого сподіваються, вона ж – як прокляті бесаги. Краще не брати на плечі, бо заморишся нести, а віддати вже не буде кому.

Ця земля така гарна, що її хочеться мати.

Тим більше, що лежить при дорозі, тим більше, що ніхто аж так не противиться.

Бери, май, май більше.

А тоді вона висипається, своєю великою дірою перетворює найвеличніші завоювання на марний подвиг, на купи і ряди неужиткових дерев, які розростаються, як бур'яни.

Тут ніяк не прижилося те садівництво і городництво, та паркова культура, яка робить Європу Європою. Бо Європа – це передовсім безмір закладених зусиль у цілком непотрібні речі, травники, парки, утеплені на зиму деревця, всілякі ретельні і регулярні обрізання, безмір людей і часу, щоби всі рослини виглядали так, як треба.

У нас на таке сил не тратять. Ліс сам росте. Велика мудрість, яку, на жаль, неможливо застосувати до пшениці, а тим більше до картоплі, з якою так багато мороки.

Натомість нашу повагу викликають різні щеплення. Сортові щепи на дичку, кілька сортів на одному дереві і так далі.

Флористика мала би приводити до побожності.

Якщо Бог сотворив і цикорій, і подорожник, і ще триста окремих рослин, які живуть на цій полонині, то Він знав, що робив, і так чомусь треба, так мусить бути.

Натомість українська сутність ніколи не була однозначно побожною.

Через це – всі ці вагання, ця невпевненість у оправданості свого існування.

Постійно потрібно якихось аргументів, що ми не гірші, що у нас багато чого навіть найкраще у світі.

Так, ніби ми не знаємо, що є і порічки, і ожини (у нас – десять самостійних підвидів), і ніщо не заперечує інше, але ніщо не виглядає і не смакує так само.

Гордість агресу не в тому, що агрес найкращий і не в тому, що він найбільше вистраждав, а в тому, що нічим іншим, крім агресу, він не є і бути не може.

Така проста річ не укладається в те, що можна назвати українським пошуком самоідентифікації. І це мене дратує найбільше. Як вияв цілковитої неграмотності. Пощо шукати оправдання свого існування, якщо ти вже є.

Надто просто, занадто побожно, дуже прозоро. У нас прозорості не люблять – вона здається підозрілою і небезпечною.

Краще плисти ближче до намулу – у темній воді не так все видно.

Ми не любимо показуватися наскрізь, існує якась вроджена нехіть до очевидного.

Наш край найгарніший тоді, коли освітлення мінімальне. Якись світанки, сутінки, тумани, хурделиці, нічні лямпки і феєрверки.

Краще дивитися на світ і на себе крізь умбри, тоді не так виразно видно усі недоладні, недбало зроблені деталі. Навіть зруби при місячному світлі виглядають джунглями.

Все життя тут – як зарослий зруб.

Природне лісовідновлення, клімат сприяє. Після того, як вирубано старий ліс, минає кілька років, і на порожньому місці виростають інші деревця. Нічого не треба робити, що було, те пішло, тепер так, а через десятиліття буде новий порядний ліс.

Життя на зрубі – всюди і скрізь. Ніщо не триває і не плачеться. Кожних кількадесят років те, що доростає, іде під сокиру.

Це стосується всього: від дерев'яної архітектури і літератури – до інтер'єрів барів.

Головне – обдурити смерть, принаймні більшість наших казок, власне, про щось таке. Якщо не смерть, то дідька, пана, державу, ще якусь нечисту силу.

Україна так і не змогла стати християнською, не здолала свого поганства.

Поганські культи, які селилися серед безладно розкиданих дерев на межі лісів і степу, нікуди не зникли.

Доволі легко прийняте хрещення, прийняте доволі пізно, було першим серйозним виявом українського характеру – ми не особливо противилися, але християнська форма не порушила поганського змісту.

Двовір'я – мирне співіснування християнської форми з поганською суттю – стало основою нашої сутності.

Двовір'я – це найголовніше.

Навіть не ключ, а злодійська відмичка, якою вдасться відкрити будь-який замок.

Воно є тим, що вирізняє нас від інших народів.

Воно є причиною і поясненням усіх особливостей національного характеру і головною рисою неподібності українського вияву будь-яких універсальних феноменів на самих себе.

Прийнявши християнство як щось накинута, як обов'язок, українці адаптували його до свого знання про світ.

Вийшло так, що християнство втопилося у правдивих віруваннях, яких ми буцімто зреклися.

Ми натомість, щиро вихваляючи одне і міцно тримаючись зовсім іншого, отримали ту двоїстість, яка є визначальною у кожному українцеві, не кажучи вже про ті моменти, коли йдеться про певну сукупність.

Двовір'я у певний момент зробило нас усіх шизофреніками, і вирватися з цієї шизофренії не вдається жодному з нас.

Кожен день християнського календаря наповнений додатковим значенням, яке є насправді значним.

Важливими є всілякі прикмети і поганські обряди, які пов'язані з кожним християнським святом і живуть під його прикриттям, і власне такі речі називаються давніми національними традиціями і твердинею духовності.

Двовір'я послухно послуговується християнським календарем, воно навіть вимагає дотримання усіх обрядових формальностей.

Божі заповіді прийнято поважати як декларацію про наміри, однак керівництвом до щоденної дії є цілком інший кодекс.

Тут цінуються вчинки і зусилля, які не стосуються праці над собою. Краще метушитися, про щось домовлятися, просити, натякати, щось випрошувати, вимагати, чогось дочікуватися, ніж зробити хоч щось із самим собою.

Двовір'я дуже дитинне, воно заводить у крайнощі.

Або ти – невинний вияв добра, проти якого змовив-ся світ, який до того ж вимагає, щоби ти був чемним, або ж – так, негідник, збірка усіх гріхів, але мусиш таким бути у цьому світі, і нічого поправити вже неможливо, залишається йти гідно і страшно до самого кінця.

Безвідповідальність, вибудована на вірі у те, що у будь-якому випадку з якоюсь із супротивних сторін удасться домовитися.

Комусь та й догодиш. А той уже прикриє тебе на найвищому рівні.

Початки нашого характеру безпосередньо пов'язані з нашим місцем, з тим лагідним наскрізним отвором, у якому так добре, що навіть не виникає жодних додаткових невдовольень і бажань.

Наш первинний ареал розташувався у місцевості, яка сприяє утвердженню рослинного розуміння світу.

Бездоганно знайдена чи дарована екологічна ніша, в якій все є, все росте, доволі простору і води, сонячного освітлення і милих окові ландшафтів, зимові морози тільки тонізують, бо все одно ясно, гарно, а у домі багато дров, бо лісу довгий час не ставало менше.

Нічого іншого не треба.

Відсутність справжніх прагнень унеможливорює стратегію, ставлячи тактику на перше місце у єрархії мудрості.

Власне, ті прадавні часи запам'яталися як справжня потреба – спокій, зелень, осмислена праця з рослинами і тваринами заради достатку їжі, яка – як настоянка – насичена працею, безпекою, впевненістю, вірою, порядністю, радістю, веселощами і сенсом.

Пам'ять про ті нереальні часи постійно залишається загальною дитячою казкою, фрагменти якої намагає-мося хоч частково, хоч іноді відтворити у кожному пер-

сональному образі рідного краю. Ця спільна архаїчна пам'ять нищить можливість спільноти, бо плекає надію на самодостатність. Але не християнську, а поганську. Позбавлену стратегії, але переповнену особливою домовленістю, яка тримається на єдиному правилі – у будь-який момент правила можуть бути зміненими без попередження.

Нормальна логіка моментного бою. Командири десь дуже далеко. Їхні інструкції не мають нічого спільного із ситуацією, в яку ти потрапив. Твоє бачення зведене до мінімуму – інструкція, яка не відповідає тому, що відбувається, ландшафт, на якому нічого неможливо вирізнити, чомусь лише десята частина обов'язкового згідно з доктриною набору патронів, десь поруч такі самі хлопці, які хочуть тебе вбити, а з іншими ви готові помінятися своєю смертю, такі вони свої, і знання того, що це кінець, і переконаність в тому, що не можна, щоби був кінець.

Цілком універсальні речі. Але у цьому моментальному бою ти ще знаєш і те, що все це тільки тому, що ти по-рослинному переконаний у непомилності того, ким ти є, з якого ти наскрізного отвору. І це чомусь тебе обходить.

Ти починаєш нарешті розуміти голос крові. Відразу все фокусується у кадрі, який захоплює стандартні обов'язкові речі: і відсутність стратегії, і брак патронів, і дурнуваті інструкції неіснуючого штабу, і хіть таких самих хлопців з іншого боку до того, що є твоїм життям, і найкращість тих, хто з твого боку, і навіть те, що ти не можеш не вмерти, але мусиш вижити.

Коли виявилось, що наше місце надто привабливе, що заки ми нічого більше не хотіли, воно вабило багатьох інших, котрі не вважали за потрібне на нас зважати, ми почали відбиватися. Відбиватися заради

втраченої ідилії. Простір між опуклостями не перестав бути менше вигнутим. Тактика не переросла у стратегію. Постійна оборона не породжує власних бажань, які б виходили за межі бажання спокою. Єдине правило долі далі залишається єдиним.

2.

Сенс українського двовір'я полягає не в тому, що християнство і поганство – взаємоовиключні віри – перебувають у постійному конфлікті й запереченні однієї іншою, а у їх цілковитому переплетенні і мирному співіснуванні.

У національній свідомості вони швидше допомагають одна одній. Розділивши між собою методи і способи, які більше пасують, вони роблять спільну роботу, по-своєму опікуючись людиною. Відповідно, людина повинна спілкуватися з кожною з цих сил так, як вони того прагнуть.

Як з татом і мамою, яких однаково любиш, які творять єдність сім'ї, залишаючись все ж при цьому татом чи мамою. При всій повазі і довірі татові не варто знати того, що можеш сказати мамі, або навпаки.

Від довір'я – наша тотальна роздвоєність. Коли кожен з нас однаково чесно може перебувати у зовсім протилежних ролях, перевтілюючись настільки, що цілком не пам'ятає про себе іншого. Або принаймні є впевненим, що насправді неможливо жити, якщо триматися лише чогось одного. Нема кодексу, який не можна порушувати. Більше того, своїми заборонами кодекси якраз перші повідомляють про те, що щось таке існує.

Суттєвою рисою нашого двовір'я стала та особливість давнього українського поганства, що у нас ще тоді не було сформовано справжнього політеїстичного олімпу.

Не було ерархії як такої. Не було потужних богів, які б цілковито відповідали за якісь окремі сфери життя. Українське поганство – це безліч угруповань духів, які розділили між собою всю територію. Всесильні на своїм куснику землі, вони не потикаються на територію інших банд. Такий собі паритет. Вони не є однозначно поганими, не є і дуже добрими. Все залежить від настрою, від того, як зумієш їм сподобатися. Хоча і домовленість з ними ще нічого не означає, бо їм дуже легко змінити свою думку. Їх ніщо ні до чого не зобов'язує. От у них ніякого кодексу точно нема. І якщо Божа кара десь далеко, якщо вона до кінця не знана, то розправи духів – вже і тепер. Якщо Божа мета світла, але погано зрозуміла, то духи живуть поруч і бажання їх цілком природні.

Все життя в Україні – це співіснування з різними категоріями духів, яке християнську практику перетворює або в набір обрядів, за якими стоїть все те ж двовір'я, або у відчайдушну спробу особистої втечі до тієї свяченої води, якої духи все ще бояться.

Давнє і вкорінене двовір'я, яке вбудувалося у генетичний код, стало основною причиною неспроможності впродовж століть створити власну державу. Це саме двовір'я, ще й випликане досвідом бездержавності, може бути чудовим поясненням всього того, що відбувається у новій українській державі, в якій всі атрибути християнства як системи пронизані правилами співжиття з духами.

Фактично ми живемо у країні, де рівень громадянського життя зупинився на стадії бандитизму. Банда – найвластивіша нам форма спільноти. Банда ще передбачає певну єдність інтересів. Вона є практично необхідною для кожного з нас, бо покладатися на щось інше у світі, який є сукупністю ворогуючих

банд, неможливо. Твої успіхи і поразки залежать або від успіхів твоєї банди, або від дуже ризикованих комбінацій з подвійною грою. Бувають ще випадки, коли ти починаєш воювати сам. Але вижити у такій ситуації можливо тільки тоді, коли те, чим ти займаєшся, не викликає жодного інтересу ніякої банди. Це означає, що твоя діяльність є безпечною для банд, ти нічого не можеш насправді зіпсувати у їхній системі.

Україна – це відьомський край. У світі зі злими духами тільки відьми можуть залагодити якісь конфлікти. Відьми дуже потрібні, а тому їх так багато. Відьми мають справжній авторитет. До відьом приходять і ті, хто хоче комусь вчинити щось радикальне, – хоча би провчити чи спинити, – і ті, на кого почали діяти чари, що потребують порятунку. Це все щось значно ближче, ніж очікування Божої справедливості.

Цікаво, що у відьом, які можуть так багато, нема виразних власних потреб та інтересів, вони не мають якихось масштабних планів. Відчуття власної сили, переконаність у своїм значенні вже є достатньою винагородою і метою. Далі їм потрібно тільки гратися. Чистий спорт. Ще і ще раз торкатися до грізних сил, випробовувати різні модифікації старих надійних прийомів, вступати у захоплюючий поєдинок з майстерністю іншої відьми. Вони знають, що так було, є і буде. Що нічого у світі не зміниш і нічого не вигадаєш. Треба вміти дати собі раду саме сьогодні і саме з цим. Власні переконання відьми передають своїм клієнтам. Їм стає простіше піти до чарівниці, ніж самому пояснити свої біди і довго та невідступно працювати над собою. Психологія відьомства розширюється далеко за межі прийому у відьми, поширюючись на всі галузі суспільного життя. І навіть на трактування національної історії.

Власна відповідальність за всі поразки і біди стає меншою, коли знаєш, що у всьому винні тільки ті інші, які проти тебе. В українській історії домінує культ кривд. Про власну вину говориться мало. А коли говориться, то так, як вину усвідомлюють діти, по-справжньому не вірячи в неї, не бачачи зв'язку між виною і кривдою. А двовір'я вину взагалі робить чимось незрозумілим. Відповідальність полягає тільки в тому, щоби завжди бути готовим до якоїсь кари і пережити її з мінімальними втратами.

Нашим головним персональним ворогом завжди є закон. По-перше, він на цій території завжди був ворожим. По-друге, двовір'я не дає нам по-справжньому повірити у доречність закону. Принаймні спокійно дозволяє робити винятки для себе. Тому нашою головною життєвою стратегією є систематичне порушення закону.

Коли закони були писані окупантами, вважалося, що порушення закону – це героїчна визвольна боротьба. Коли ж вони писалися своїми, ми за звичкою не могли сприймати їх як щось більше, ніж нереальні декларації. Щодо теперішнього законодавства, то ми знаємо, що їх вигадує одна банда, щоби побороти іншу. А тому наші потреби воно ніяк не може враховувати.

Особливістю цієї держави є те, що вона не вимагає дотримуватися законів. Порушуючи їх сама, вона не має амбіцій не давати цього робити своїм громадянам. У цьому її незаперечна м'якість і демократичність. Тотальне порушення закону є навіть тим фундаментом, на якому тримається цілість цієї держави.

Українські закони зроблені так, що дотримуватися їх неможливо. Крім всього іншого ще й тому, що вони суперечать один одному. Тому українське життя тримається не на законі, а на правилах. Головним з них є

те, що порушувати закони можна, що всі порушують. А тому не можна перешкоджати іншим порушувати закон. Звідси виходять всі інші правила, які є результатом всіяких домовленостей.

Щоби нормально існувати, треба знати правила, а не закони. І ще дуже важливо уміти порушувати закон настільки, наскільки реальною є твоя сила. Власне тому такими потрібними є банди і відьми.

Українська карна система побудована так, що бути трошки злочинцем змушений кожен, хто щось робить. Про це добре знають і оточення, і відповідні державні служби. Ніхто тебе ні в чому не винить. Але ти повинен усвідомлювати, що всі твої злочини раптом виринуть, якщо ти порушиш правила домовленості. Тоді ти будеш покараний так строго, як цього вимагає закон. І навіть більше. Ще одне правило – знати, що між безкарністю і розправою переважно не буває проміжних сходинок.

Так було ще з часів Руської правди. Безліч злочинів різної важкості були віддані на розсуд сторін. Складна система розрахунків дозволяла оцінити кожне порушення у грошовому вимірі. За кожне конкретне вбивство можна було відповісти сріблом. У нас знали, що це краще, ніж карати на смерть, якщо вже одна смерть сталася.

Але були злочини, небезпечні для системи. За них передбачалося так зване розграбування. Воно поширювалося не тільки на все майно, а й на дітей і жінок відступника.

Прадавній постулат про загальну виру громади ніколи не вивітрювався із судочинства у цій країні. Тому нас не дивували ні забори заручників, ні спалені села, ні вивезення всього населення з партизанських районів. Нас не дуже дивує, коли через борги кількох помешкань від електрики відключають цілий великий будинок.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.